

**Střední zdravotnická škola a Vyšší odborná škola
zdravotnická v Plzni, Karlovarská 99, Plzeň**

**Specifika zdravotnického školství na Slovensku
a multikulturní modely ošetrovatelství**

STUDIJNÍ MATERIÁLY

Radka Felzmannová

Plzeň 2018

OBSAH:

Specifika zdravotnického školství na Slovensku a multikulturní modely ošetřovatelství	1
OBSAH:	2
CÍL STUDIJNÍHO MATERIÁLU:	3
ÚVOD	3
1. Vycházíme ze stejné startovní pozice (aneb vzdělávání do r. 1989)	4
2. Doba změn v ošetřovatelství v ČR i v SR (situace po roce 1989)	5
3. Vstup do EU - nejdůležitější změny (rok 2004 a dále)	7
4. Proč dochází v r. 2004 ke změnám ve zdravotnickém školství? (na Slovensku již 2001) .	8
5. Další specifika v ošetřovatelství na Slovensku (aneb čím se ještě lišíme?).....	9
6. Kudy kráčí vzdělávání sester v současné době - vynucená situace (rok 2017)	11
7. Srovnání některých zdravotnických povolání a profesní příprava v ČR a SR.....	13
8. Ošetřovatelské modely v multikulturním ošetřovatelství	15
Teorie transkulturní péče - Madelaine Leininger	15
Model kulturně ohleduplné a uzpůsobené péče - Joyce Newman Giger a Ruth Davidhizar	17
PRACOVNÍ LIST č. 1 - OVĚŘENÍ ZNALOSTÍ.....	19
PRACOVNÍ LIST č. 2 – OSNOVA ROZHOVU S NEMOCNÝM	20
ZÁVĚR:	21
POUŽITÉ ZDROJE:	22

CÍL STUDIJNÍHO MATERIÁLU:

- seznámit studenty a žáky s vývojem ošetrovateľského vzdelávania v ČR a SR
- objasniť dôvody zmien vo vzdelávaní sestier v oboch zemiach
- objasniť niektoré špecifika vo vzdelávaní na Slovensku
- objasniť základné ošetrovateľské modely týkajúce sa multikultúrneho ošetrovateľstva
- seznámit studenty a žáky s aplikáciou vybraných ošetrovateľských modelov v ošetrovateľskej praxi

ÚVOD

I presto, že sa naše cesty v roku 1992 rozdelili, je zjavné, že vychádzame z rovnakej štartovnej čiary a to sa prejavuje i na poli vzdelávania, nevyvíjame vzdelávanie v odbore ošetrovateľstva. Obe zeme si museli prejsť ťažkou cestou transformácie vo vzdelávaní sestier, pôrodných asistentiek a iných zdravotníckych profesií tak, aby sme naplnili kritéria pre vzdelávanie podľa smerníc EÚ. S odstupom času môžeme konštatovať, že na Slovensku prebiehali zmeny rýchlejšie, ošetrovateľstvo ako vedecký odbor sa vyvíjalo rýchlejšie - môžeme napr. spomenúť preklad zahraničnej literatúry (KOZIEROVÁ, B. - ERBOVÁ, G. - OLIVIERIOVÁ, R. *Ošetrovateľstvo I. a II. diel.* Martin: Osveta, 1995. ISBN 80-217-0528-0.), alebo rozvoji terciárneho vzdelávania, vrátane rigorózneho riadenia a doktorských programov v odbore ošetrovateľstva.

Vo vývoji vzdelávania môžeme nájsť u nás i na Slovensku spoločné mezníky a z pohľadu iných zemí lze povedať, že odlišnosti sú len veľmi malé a vzdelávanie je obdobnou cestou. V nasledujúcich kapitolách si podrobnejšie popíšeme niektoré odlišnosti, ktoré nás nerozdeľujú, ale naopak môžu byť inšpiráciou pre našu spoluprácu v odbore ošetrovateľstva a vzdelávania sestier.

1. Vycházíme ze stejné startovní pozice (aneb vzdělávání do r. 1989)

Můžeme říci, že systém zdravotnického vzdělávání v období do roku 1989 (nevyhovující, jak se později ukázalo) byl **SHODNÝ** v obou zemích, v Čechách i na Slovensku. Po komunistickém puči v roce 1948 začaly na území bývalého Československa vznikat po vzoru Sovětského svazu **4leté Střední školy** (sloučením ošetřovatelských, rodinných a sociálních škol), které připravovaly všechny kategorie středních zdravotnických pracovníků (SZP), tzn. zdravotní sestry, laboranti, rehabilitační pracovníky, dietní sestry, ženské sestry. Zde bylo vzdělání všeobecné i odborné (tzn. i kvalifikační příprava), studium začínalo ve 14ti - 15ti letech. Ze škol tak vycházely nezralé studentky (snížený stupeň empatie, snížené komunikační dovednosti, snížený stupeň odpovědnosti).

Toto období (čtyřicetileté) můžeme nazvat „**dobou izolace**“:

- ošetřovatelství a ošetřovatelská péče nebyly autonomní,
- asistentská role ošetřovatelství byla považována za pozitivní, sestra byla akceptována jako **asistent (pomocník) lékaře a ne jako rovnocenná členka zdravotnického týmu**, která je specialistou v oboru ošetřovatelství,
- ošetřovatelství bylo pokládáno pouze za praktickou činnost a ne vědní obor s vlastní teorií, kterou je třeba uplatnit v praxi.

Bez nadsázky můžeme říci, že českým a slovenským sestrám v této době ujížděl vlak a vlastně ani netušily, o kolik mají ostatní (západní země náskok v rozvoji oboru ošetřovatelství.

Co se vlastně dělo ve světě v tomto období?

- rozvojem Ošetřovatelství se zabývá Mezinárodní rada sester – **ICN**, identifikuje problémy v ošetřovatelství a navrhuje řešení,
- Světová zdravotnická organizace - **WHO** vydává rezoluci o ošetřovatelství, rolích sestry a porodní asistentky jako regulovaných profesí.
- v roce 1971 byl ustanoven Stálý výbor sester Rady Evropy – **PCN** (2004 transformace - Evropská federace sester – **EFN**), který představuje nezávislý evropský hlas této profese, vydává zásadní doporučení pro ošetřovatelství včetně požadavků na kvalifikační přípravu sester.

V tomto období se v zahraničí mění ošetřovatelské povolání a stává se autonomním, rozvíjí se jako **vědní obor** – využívá metodu **Ošetřovatelského procesu** jako metodu ošetřování, vznikají koncepční modely ošetřovatelství, zásadním způsobem se **mění role sestry** – z pomocníka lékaře na partnera lékaře. Nikoli však v tehdejší ČSSR.

2. Doba změn v ošetrovatelství v ČR i v SR (situace po roce 1989)

Na přelomu let 1989 a 1990 se ošetrovatelství a ošetrovatelské vzdělávání ocitlo na prahu velkých změn. Otevřeli jsme se světu a přílivu nových informací. Ošetrovatelství začalo získávat nové informace ze SZO (WHO) a ICN – a postupně se začíná utvářet podobně jako v okolních zemích zásluhou odborníků v tomto oboru
Ošetrovatelství jako VĚDNÍ OBOR!

Také se mění role sestry a její postavení ve společnosti – není již pomocníkem lékaře, ale autonomním členem zdravotnického týmu

Mění se rovněž ošetrovatelské vzdělávání, tak, aby bylo harmonizované se vzděláním v ostatních zemích EU – viz. dále v textu.

Z pohledu Čechů a Slováků zároveň však můžeme toto období označit za okamžik, kdy se naše cesty v ošetrovatelském vzdělávání začaly poprvé **(ne mnoho) LIŠIT** a každá země vykročila samostatným směrem ošetrovatelského vzdělávání (viz. rozdělení Československa v roce 1992). Je však zřejmé, že naše vazby a spolupráce obou zemí jsou nadále silné, a proto je až na některé (malé) výjimky systém vzdělávání téměř totožný. Přičemž je zřejmé, že **na Slovensku se změny vyvíjely a dostávaly do praxe rychleji než v ČR**, což bude patrné v dalším textu.

Konkrétní změny (a zároveň odlišnosti v ČR a SR) ve vzdělávání v období po roce 1989

V obou zemích dochází k transformaci ošetrovatelství i ošetrovatelského vzdělávání – viz. následující přehled změn.

Vznik vyšších odborných škol (VOŠ)

Situace v ČR

Změnil se školský zákon → mohly vzn. VOŠ (3leté) – od r. **1996**. Tyto školy vznikly (ve většině případů) při stávajících SZŠ a ve většině případů tvoří jeden subjekt. Jedná se o školy státní i soukromé.

Vyšší odborné vzdělávání studentů v Plzni bylo zahájeno 1. září 1996 otevřením tří studijních programů: Diplomovaná porodní asistentka, Diplomovaný fyzioterapeut a Diplomovaný radiologický asistent. V průběhu let se z legislativních důvodů měnily jednotlivé obory (v současné době – 2017 je na VOŠZ v Plzni 8 vzdělávacích oborů).

Situace ve SR

Zde nemluvíme o VOŠ, ale o **vyšším odborném vzdělávání**, které probíhá při stávajících SZŠ, což trvá dodnes. Zde je tedy **patrný první rozdíl a zde bylo Slovensko také rychlejší** – vyšší odborné vzdělávání bylo zahájeno již v roce **1993**.

Vznik vysokých škol (VŠ)

Situace v ČR

Změnil se zákon o VŠ → mohlo vzn. Bc. studium (v Plzni na LF UK od r. **1993** + na dalších VŠ v ČR - Praha, Hradec Králové, Olomouc). Většinou se v této době

studium realizovalo při lékařských fakultách, zdravotní nebo zdravotně-sociální fakulty tak, jak je známe dnes, neexistovaly.

Situace ve SR

Na Slovensku byla situace obdobná a vysokoškolské studium sester započalo rovněž v období **1993 – 1994**.

Např.: Na Trnavské univerzitě v Trnavě byla Fakulta ošetrovatel'stva a sociálnej práce (FOSP) založená v roku 1994. Na Univerzitě Konštantína Filozofa v Nitre vznikla Fakulta sociálnych vied a zdravotníctva v roce 2001.

3. Vstup do EU - nejdůležitější změny (rok 2004 a dále)

V roce 2004 vstoupily obě země (ČR i SR) do EU a zavázaly se ke změně ve vzdělávání sester. Postupně docházelo ke změnám v legislativě, a to v souladu s požadavky vyplývajícími ze směrnic EU, které upravují vzdělávání a výkon regulovaných profesí ve zdravotnictví v členských státech EU.

Zde se situace liší – na Slovensku byli na změnu v ošetřovatelském vzdělávání v souvislosti se vstupem do EU lépe připraveni.

Situace v ČR

I když jsme si v předchozí kapitole popsaly změny v ošetřovatelském vzdělávání po roce 1989, do praxe se však tyto změny promítaly **jen částečně**.

V ČR sice existovalo vyšší odborné vzdělávání a vysokoškolské vzdělávání sester a porodních asistentek - tyto formy vzdělávání vyhovovaly směrnicím EU – ALE →

- systém Středního školství se však nezměnil, vedle těchto vyhovujících forem existovalo současně vzdělávání sester na 4letých SZŠ
- bylo zapotřebí vyřešit problém jednoho z hlavních kritérií směrnic EU pro vzdělávání sester a porodních asistentek a to ukončení všeobecného vzdělávání po 17. roku, které je podmínkou zahájení studia Ošetřovatelství
- **zásadní změna ve vzdělávání sester a porodních asistentek se udála až v r. 2004** (vstup ČR do EU) → **v r. 2004 přijetí zákona č. 96/2004 Sb. o nelékařských zdravotnických povoláních – ten zásadně změnil ošetřovatelské školství a kategorie zdravotnických pracovníků**
- bylo nutné zajistit kompatibilitu vzdělávání sester v souladu s kritérii EU
- úplné střední odborné studium v oboru Všeobecná sestra ukončené MZ se od **1. 9. 2004** zrušilo, protože nesplňovalo kritéria EU → studijní obor **Zdravotnický asistent** a další **asistentká povolání** (laboratorní asistent, asistent zubní technika aj.)
- zároveň vznikl v této době nový studijní obor **Zdravotnické lyceum**, který má za úkol připravit studenty pro další vyšší nebo vysokoškolské studium –

Situace ve SR

Na Slovensku byli na vstup do EU a s tím související změny ve vzdělávání sester a porodních asistentek lépe připraveni.

Studium sester na středních školách bylo ukončeno již v roce 2001 a nový obor **Zdravotnický asistent** se začal vyučovat již od **1. 9. 2001**

Studijní obor **Zdravotnické lyceum na Slovensku není**.

4. Proč dochází v r. 2004 ke změnám ve zdravotnickém školství? (na Slovensku již 2001)

Nejdůležitější důvody pro změnu bychom mohly ve stručnosti shrnout asi takto:

- harmonizace (kompatibilita vzdělání) s EU
- potřeby praxe
- profesní vzdělávání se přesouvá ze sekundární do terciární sféry (sekundární školství tj. SŠ poskytuje převážně všeobecné vzdělání) – celoevropský trend
- prostupnost jednotlivých VŠ, VOŠ

harmonizace s EU

- sestra patří mezi tzv. **regulovaná povolání**
- = *povolání, pro jejichž výkon jsou právním předpisem stanoveny některé požadavky, typicky hlavně vzdělání*
- = *povolání, jejichž diplom bude platit téměř bez omezení v celé EU*
- pro volný pohyb osob v EU platí: **když jste odborník na určité zaměstnání v jedné členské zemi, jste odborník i v ostatních zemích EU**

Směrnice EU pro obory OSE a PA

Směrnice popisují:

- **tituly/kvalifikace** (diplomy) harmonizované s minimálními standardy EU
- **povahu a obsah** minimálního akceptovatelného **vzdělávacího programu**

- všeobecné školní vzdělávání v trvání 10 let
- přijetí ke studiím ošetrovatelství a porodní asistence je možné až po úspěšném dokončení středoškolského vzdělání
- délka programu nesmí být kratší než 3 roky
- kvalifikace PA lze dosáhnout 2 způsoby: 1) přímý vstup (3 roky), navazující studium (všeobecná sestra – tj. 3 roky + 18 měsíců)
- akademická úroveň odborné kvalifikace S a PA musí být na úrovni **univerzitní hodnosti** (Bc. Mgr.) v oboru OSE a PA
- ! musí existovat pouze **jedna úroveň** kvalifikované S a jedna úroveň kvalifikované PA – této S nebo PA může být k dispozici školený **asistent zdravotní péče**
- univerzita, její fakulta nebo katedra OSE nebo katedra PA a místa vyhrazená k výkonu praxe v nemocničních zařízeních, musejí být formálně **akreditovány**
- programy v oblasti OSE a PA je také nutné formálně akreditovat, pravidelně kontrolovat – musejí mít systém evaluace a kontroly na místní i na národní úrovni
- ředitelem nebo vedoucím pracovníkem katedry pro S musí být kvalifikovaná S (obdobně pro PA porodní asistentka)

WHO připravila novou **Strategii vzdělávání v oborech ošetrovatelství a porodní asistence**

→ dává vizi, jakým způsobem se bude ubírat odborné vzdělávání

→ úkol: formulovat *principy a dokumenty vzdělávání* – vytváří kurikulum vzdělávání

5. Další specifika v ošetrovatelství na Slovensku (aneb čím se ještě lišíme?)

LEGISLATIVA

Situace v ČR

V roce 2004 vznikly 2 nové zákony:

- Zákon o lékařských povoláních (zákon. č. 95/2004 Sb.)
- Zákon o nelékařských povoláních (zákon. č. 96/2004 Sb.)

2 typy zdravotnických pracovníků:

- **lékařská povolání** – lékaři, stomatologové, farmaceuti
- **nelékařská povolání**
 - a) zdravotničtí pracovníci způsobilí k výkonu zdravotnického povolání **bez odborného dohledu** – sestra, porodní asistentka a jiné obory
 - b) zdravotničtí pracovníci způsobilí k výkonu zdravotnického povolání **pod odborným** – zdravotnický asistent, ošetrovatelka aj.

Situace ve SR

Na Slovensku je situace odlišná, zde je 1 zákon pro zdravotnické pracovníky (v ČR myšleno lékaře i nelékaře) a specifikuje jednotlivé profese.

Zákon, který „zhruba“ asi odpovídá našemu z. 96/2004 je : [Zákon č. 578/2004 Z.](#)

[z.](#) o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch, stavovských organizáciách v zdravotníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov

<http://www.health.gov.sk/?zakony>

Ještě další související zákon:

[Zákon č. 576/2004 Z. z.](#) o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov

<http://www.health.gov.sk/?zakony>

PROFESNÍ ORGANIZACE SESTER

Situace v ČR

V ČR je stavovskou organizací sester Česká asociace sester (ČAS). Problémem je, že členství v ČAS je nepovinné. V minulém období (v rámci přípravy velké novely [zákona 96/2004 Sb.](#)) se otevřela otázka, zda v České republice nezřídit jednu komoru NLZP s povinným členstvím - Profesní komoru nelékařských zdravotnických pracovníků. Do této doby (2018) se však tak nestalo. Důležité je, aby i profesní organizace NLZP v České republice měly oporu v zákoně v podobě komor.

V současné době existuje pouze Komora záchranářů. Jako problematické se např. jeví, že by vznikla jedna organizace pod společnou hlavičkou Komory NLZP, která by sdružovala naprosto rozdílné profese s diametrálně odlišnými zájmy a problémy a která by také sdružovala v jedné profesní organizaci zaměstnance a profese s tak širokým vzdělanostní spektrem.

Situace ve SR

Na Slovensku jsou v tomto směru dále - již v roce 2002 byla založena zákonem Slovenská komora sestier a pôrodných asistentiek. Mimo tuto komoru měli ve SR dalších pět komor NLZP s povinným členstvím stanovených jinými zákony. Zmiňovaná Slovenská komora sestier a pôrodných asistentiek byla komorou největší.

Celkem brzy však došlo na Slovensku ke změně, kdy už **v roce 2004** vyšel z. 578/2004 Z.z., který dal všechny zdravotnické komory (lékařské i nelékařské) do této jedné normy a **členství založil na bázi dobrovolnosti**. Vedle Slovenské komory sester a porodních asistentek bylo sloučeno těchto pět předchozích komor a zákon umožnil vznik Slovenské komory jiných zdravotnických pracovníků, asistentů, laborantů a techniků, kde sloučil do jedné komory, mnohdy hodně odlišných zdravotnických povolání, včetně zdravotnického záchranáře.

6. Kudy kráčí vzdělávání sester v současné době - vynucená situace (rok 2017)

Obě naše země se potýkají dlouhodobě s nedostatkem sester, to si uvědomuje odborná veřejnost i politici v obou zemích a pokouší se nalézat řešení, jak čelit této složité situaci. Po několika letech trvajících a složitých jednáních došlo v ČR v roce 2017 k **novele zákona č. 96/2004 Sb. o nelékařských zdravotnických povoláních (z. č. 201/2017 s platností od 1. 9. 2017)**, která s sebou přináší určité změny, jež mají zejména za cíl zaplnit co nejdříve chybějící místa sester ve zdravotnických zařízeních.

Zde můžeme říci, že je ČR trochu rychlejší, na Slovensku se řešení situace teprve připravuje.

Jaké změny novela přináší?

Nelékařská povolání se dále rozdělují na 2 kategorie (stejně jako v době vzniku v roce 2004). Do kategorie zdravotnických pracovníků způsobilých k výkonu zdravotnického povolání **bez odborného dohledu** se vedle všeobecné sestry dostává též nově zařazená **praktická sestra (dříve zdravotnický asistent)**, která byla dříve v kategorii zdravotnických pracovníků způsobilých k výkonu zdravotnického povolání **pod odborným dohledem**. Zvyšují se tak její kompetence a může pomoci zaplnit volná místa chybějících sester. V současné době (studijní materiál vzniká na přelomu roku 2017 – 2018) čekáme na novelu vyhlášky o činnostech (vyhláška č. 424/2004 Sb., o činnostech zdravotnických pracovníků a jiných odborných pracovníků, novelizace vyhl. č. 55/2011 Sb.) která bude přesně definovat kompetence praktické sestry. Jaký efekt a praktický dopad bude mít tato změna v ošetrovatelské praxi, ukáže teprve čas.

Některé další změny, které novela přináší:

- Zdravotnický asistent se přejmenovává na **praktickou sestru**, která bude pracovat bez odborného dohledu (viz. výše). Obor zdravotnický asistent na SZŠ se ruší. Půjde studovat nejpozději ve školním roce 2018/2019, následující školní rok bude nahrazen oborem praktická sestra (2019/2020).
- Na vyšších školách ve studijním oboru všeobecná sestra - od 1. 9. 2017 může ředitel školy přijmout uchazeče **do vyššího ročníku – zkrácená forma studia** (nesprávně v médiích označováno 4 + 1).

Všeobecnou sestrou se může nově stát ve zkráceném režimu na VOŠ:

- Praktická sestra
- Zdravotnický záchranář
- Porodní asistentka
- Dětská sestra, která vystudovala bakalářský stupeň VŠ nebo VOŠ v oboru dětská sestra která vystuduje na VOŠ obor všeobecná sestra, aniž by absolvovala celou VOŠ – může být přijata do ročníku vyššího než prvního (tzn. do ročníku druhého či třetího), podle podmínek stanovených školským zákonem.

Výše uvedená podmínka znamená, že uchazeč o tento způsob zkráceného studia na VOŠ může dělat přijímací zkoušku. Ředitel nemusí přijmout uchazeče hned do třetího ročníku, ale třeba do druhého. Zákon nestanoví, zda studium má být denní nebo kombinované. Dále to znamená, že student

zkráceného studia na VOŠ musí studium zakončit absolutoriem a získat neakademický titul DiS. stejně jako studenti ve standardním tříletém studiu.

- **System registrace a kreditní systém ke kontrole celoživotního vzdělávání se ruší.** Ruší se tedy i vyhláška č. 4/2010 Sb., kterou se stanoví kreditní systém pro vydání osvědčení k výkonu zdravotnického povolání bez odborného dohledu a ruší se Registr v NCONZO. Povinnost celoživotního vzdělávání však zůstává zachována. Registr by měl být nahrazen Národním registrem zdravotnických pracovníků.

Na Slovensku se v současné době (přelom roku 2017/2018) uvažuje rovněž o reformě vzdělávání zdravotnických asistentů a zkráceném studiu sester, podle neoficiálních informací se uvažuje o variantě 5 + 0. tzn., že by se vzdělávání mělo přesunout spíše na půdu středních škol a mělo být ukončeno absolutoriem.

7. Srovnání některých zdravotnických povolání a profesní příprava v ČR a SR

Jelikož legislativa v obou zemích odlišně nahlíží na zdravotnické pracovníky (myšleno v systému rozdělení), budou zohledněni pouze zdravotničtí **pracovníci ve smyslu „nelékařů“** tak, jak je označujeme v ČR. Jak již bylo zmíněno, slovenská legislativa neřeší zvláště lékařská povolání a nelékařská povolání, ale obě skupiny zaštiťuje na rozdíl od ČR pouze jeden zákon.

Je patrné, že některá zdravotnická povolání na Slovensku na rozdíl od ČR nemají a i cesta vzdělávání se někdy (i když nemnoho) liší.

NÁZEV POVOLÁNÍ		PROFESNÍ PŘÍPRAVA	
ČR	SR	ČR	SR
Všeobecná sestra	Sestra	VOŠ, obor Diplomovaná všeobecná sestra VŠ I. st. (Bc.), obor: Ošetřovatelství	vyšší odborné vzdělání na SZŠ (obor: Diplomovaná všeobecná sestra) VŠ vzdělání I. st. (Bc.) obor: Ošetrovatelstvo
Zdravotnický asistent Praktická sestra (od . 1. 9. 2017)	Zdravotnický asistent	SZŠ do roku 2018/2019) obor: zdravotnický asistent SZŠ od roku 2019/2020 obor. Praktická sestra	Připravuje se
Porodní asistentka	Porodná asistentka	VŠ I. st. (Bc.), obor: Porodní asistence	VŠ I. st. (Bc.) obor: Porodná asistancia
Fyzioterapeut	Fyzioterapeut	VŠ vzdělání I. st. (Bc.) (obor: fyzioterapie) VŠ vzdělání II. st. (Mgr.) (obor: fyzioterapie)	vyšší odborné vzdělání na SZŠ (obor: diplomovaný fyzioterapeut) VŠ vzdělání I. st. (Bc.) (obor: fyzioterapia VŠ vzdělání II. st. (Mgr..) (obor: fyzioterapia
Masér sportovní a rekondiční Masér	Masér	SZŠ (obor: Masér sportovní a rekondiční) absolvováním akreditovaného kvalifikačního kurzu v oboru masér	střední odborné vzdělání na SZŠ (obor Masér)
Odborný pracovník v laboratorních metodách a v přípravě léčivých přípravků	Technik laboratornej medicíny	VŠ vzdělání II. st. (Mgr.) (obor pro přípravu odborného pracovníka v laboratorních metodách,) VŠ vzdělání II. st. (Mgr.) (oboru přírodovědného zaměření)	VŠ vzdělání II. st. (Mgr..) (obor: laboratorné vyšetrovacie metódy

Zdravotní laborant	Medicínsko-technický laborant	VŠ vzdělání I. st. (Bc.) (obor: Zdravotní laborant) VOŠ (obor: diplomovaný zdravotní laborant)	VŠ vzdělání I. st. (Bc.) (obor: laboratorní vyšetřovací metody vyšší odborné vzdělání na SZŠ (obor: diplomovaný medicínsko-technický laborant)
Laboratorní asistent	Zdravotnícky laborant	SZŠ (obor: Laboratorní asistent)	střední odborné vzdělání na SZŠ (obor zdravotnícky laborant)
Farmaceutický asistent	Farmaceutický laborant	VOŠ (obor: diplomovaný farmaceutický laborant)	střední odborné vzdělání na SZŠ (obor farmaceutický laborant)
Zubní technik	Zubný technik	VOŠ (obor: diplomovaný zubní technik) VŠ I. st. (Bc.) obor Zubní technik	vyšší odborné vzdělání na SZŠ (obor: diplomovaný zubný technik) střední odborné vzdělání na SZŠ (obor zubný technik)
Asistent zubního technika	NEEXISTUJE	SZŠ (asistent zubního technika)	NEEXISTUJE
Dentální hygienistka	Dentálna hygienička	VOŠ (obor: diplomovaná dentální hygienistka) VŠ I. st. (Bc.) obor Dentální hygienistka	vyšší odborné vzdělání na SZŠ (obor: dentálna hygiena) VŠ vzdělání I. st. (Bc.) (obor: dentálna hygiena)
Nutriční terapeut	NEEXISTUJE	VOŠ (obor: diplomovaný nutriční terapeut) VŠ I. st. (Bc.) obor Nutriční terapeut	NEEXISTUJE
Nutriční asistent	Asistent výživy	SZŠ (Nutriční asistent)	střední odborné vzdělání na SZŠ (obor asistent výživy)
Zdravotnický záchranář		VOŠ (obor: diplomovaný zdravotnický záchranář) pouze do r. 2018/2019 VŠ I. st. (Bc.) obor Zdravotnický záchranář	

8. Ošetrovatelské modely v multikulturním ošetrovatelství

Teorie transkulturní péče - Madelaine Leininger

autorka modelu: Madelaine **Leininger** (* 1925 USA + 2012 Omaha, Nebraska USA)

zařazení modelu: **humanistické modely**

Vývoj teorie

- v polovině 50. let. min. stol. se ML začala zajímat o **vliv kultury na chování jedince ve zdraví a nemoci**
- vycházela také ze své vlastní zkušenosti ze sesterské praxe – **souvisela s mnohonárodností, etnickou rozdílností a migrací obyvatel USA**
- uvědomovala si, že **kultura má značný vliv nejen na životní styl, ale i na ošetrovatelskou péči** – tohoto faktu si v OSE praxi a teorii dosud nikdo nepovšimnul
- v r. 1960 definovala transkulturní OSE jako oblast studia sester, která **respektuje znaky kulturních hodnot jedince**

Základní pojmy modelu

- **Osoba** – jedinci z **různých kultur rozdílně vnímají a chápou zdraví, nemoc, léčbu, oš. péči, závislost nebo nezávislost**
- **Zdraví** – je univerzální hodnotou, kterou **každá kultura specificky definuje (každá kultura determinuje stav pohody jinak)** a proto nemůže být definována univerzálně
- **Prostředí** – autorka přesně nedefinuje
- **Ošetrovatelství** – je transkulturní profese a vědní disciplína, která poskytuje péči osobám různých kultur
Cílem OSE je poskytovat osobám různých kultur kulturně specifickou péči.

Koncepce teorie

Koncepce teorie ML se zaměřuje na:

- Transkulturní péči**
- Sociální a kulturní struktury**
- Systemy péče**
- Typy péče**

Transkulturní péče

Teorie transkulturní péče zahrnuje **4 úrovně** seřazené od nejabstraktnější (první) po nejméně abstraktní (čtvrtou) úroveň.

Koncepci Teorie transkulturní péče představuje **Model vycházejícího slunce** (které je zřejmé při grafickém znázornění modelu).

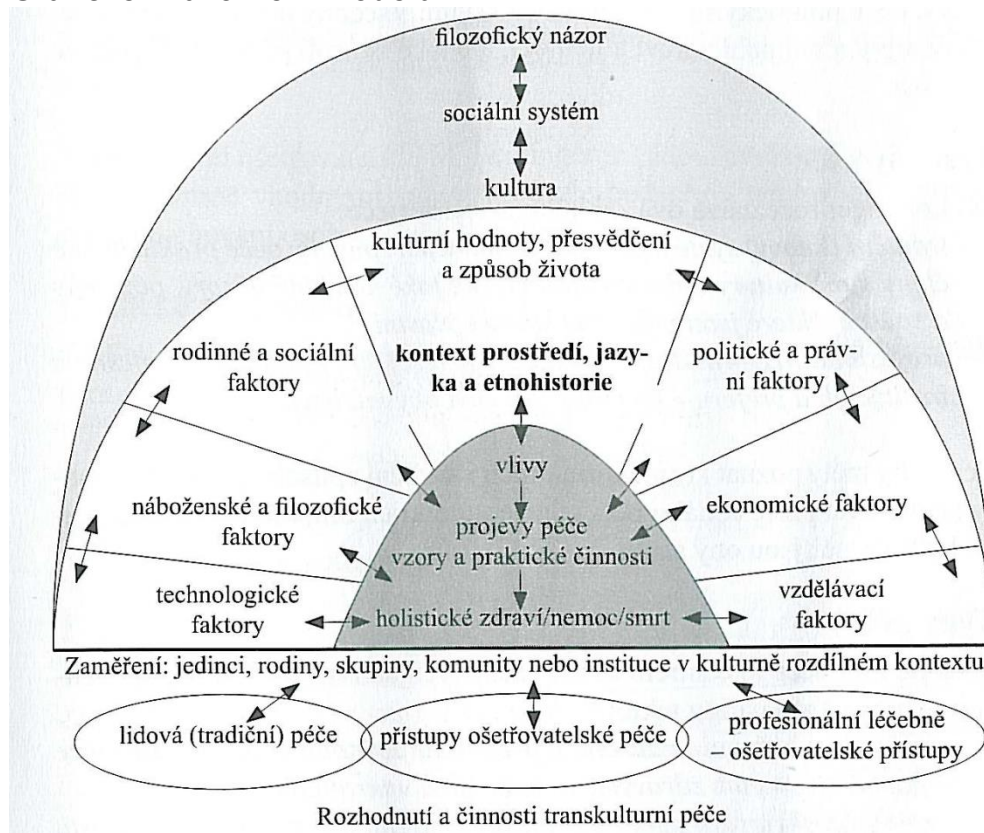
Využití KM v současnosti, význam

Model ML je aktuální zejména v dnešní době → v našich zdravotnických zařízeních poměrně velké množství **cizinců**:

- turistický ruch
- jsme členy EU – pohyb obyvatel
- běženci

Také **minority** v ČR – Rómové, Vietnamci aj.

Grafické znázornění modelu:

Model kulturně ohleduplné a uzpůsobené péče - Joyce Newman Giger a Ruth Davidhizar

autorky modelu: **Joyce Newman Giger a Ruth Davidhizar**

zařazení modelu: **humanistické modely**

Vývoj teorie

Model kulturně ohleduplné a uzpůsobené péče – navazuje na KM Madelaine Lainingerové (byl vytvořen v roce 1988).

- Model kulturně ohleduplné a uzpůsobené péče: byl vytvořen původně pro potřeby studentů OSE k usnadnění hodnocení (1. fáze Ošetřovatelského procesu)
- vychází z KM Madelaine Lainingerové a navazuje na něj – **je však lépe využitelný v ošetřovatelské praxi**
- rozpracovává další rovinu transkulturního OSE:
 - **hodnocení stavu potřeb P/K (1. fáze Ošetřovatelského procesu)**
 - **ošetřovatelské intervence (3 fáze Ošetřovatelského procesu)**

Základní pojmy modelu

- **Osoba – jedinec je kulturně unikátní (jedinečný) a má minulou zkušenost kulturních hodnot a kulturních norem**
- **Zdraví a zdravotní status – je základnou kulturně specifických chorob a zdraví prospěšného chování.** Individuální kulturní hodnoty, víra a postoje mají vždy hluboký smysl pro zdraví každého jedince.
- **Prostředí – by mělo být kulturně citlivé ve všech typech zdravotnických zařízení (primární, sekundární a terciární péče)**
- **Ošetřovatelství – tj. Transkulturní OSE = kulturně kompetentní (uzpůsobená) péče orientovaná na P/K (podložená výzkumem, vědomostmi o kultuře, hodnotách těch, kterým péči poskytujeme)**

Koncepce teorie

Koncepce KM Giger a Davidhizar se zaměřuje na:

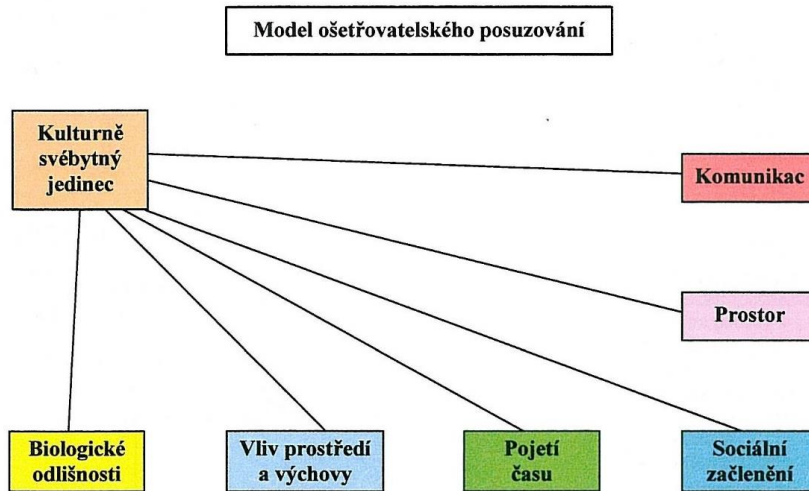
6 kulturních fenoménů

- **Komunikace**
- **Interpersonální prostor**
- **Sociální začlenění**
- **Čas**
- **Ovládání prostředí (prostředí kontrolované jedincem)**
- **Biologické variace (odlišnosti)**

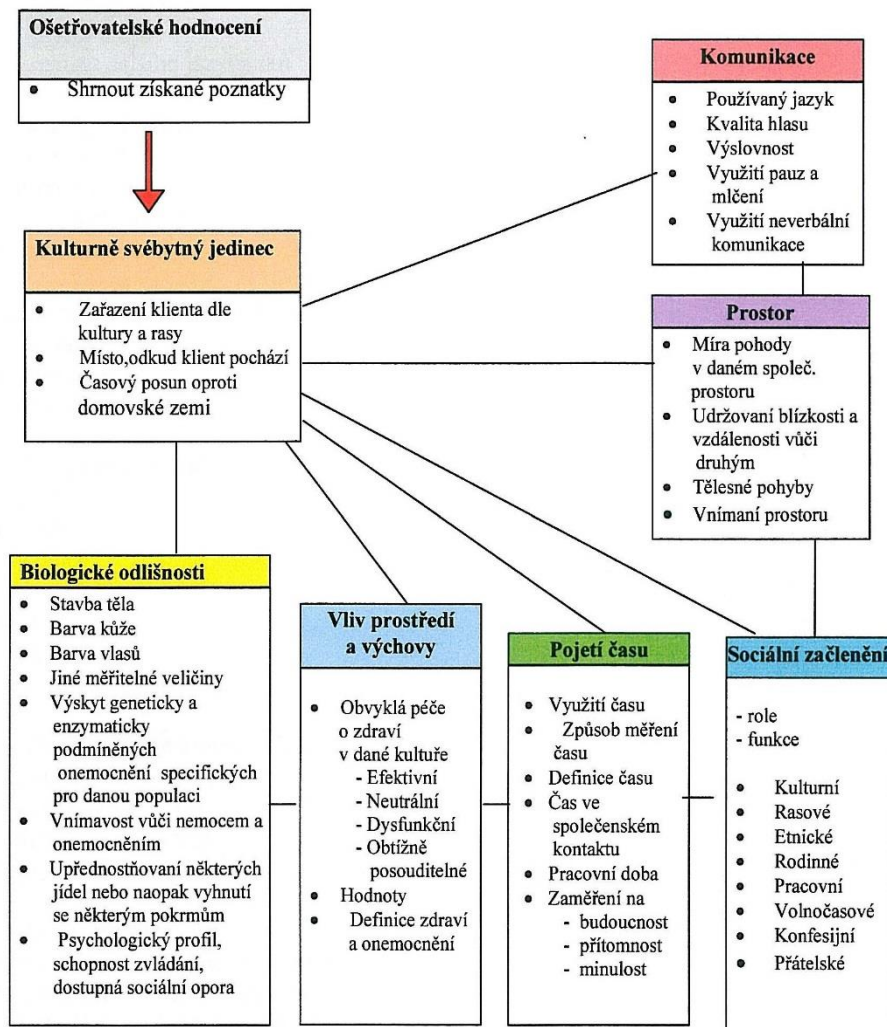
Využití KM v současnosti, význam

- obdobné principy jako KM Madelaine Leiningerové – **je však lépe využitelný v OSE praxi**
- **usnadňuje a urychluje kulturně ohleduplné ošetřovatelské hodnocení stavu potřeb P/K odlišného etnika, kultury (1. fáze Ošetřovatelského procesu)**
- **zefektivňuje oš. péči (tj. výběr vhodných oš. intervencí – tj. 3. fázi Ošetřovatelského procesu)**

Grafické znázornění modelu:

Obr.č. 10: Model pro transkulturní ošetrovateľské hodnocení podle Gigerové a Davidhizarové – obsah jednotlivých položek modelu

PRACOVNÍ LIST č. 1 - OVĚŘENÍ ZNALOSTÍ

Doba pro vypracování: 30 minut

1. Stručně charakterizujte situaci v Čechách a na Slovensku v oblasti zdravotnického vzdělávání před rokem 1989.

2. Popište proč bylo nutné změnit systém vzdělávání sester a porodních asistentek v souvislosti se vstupem obou zemí do EU v roce 2004.

3. Vyjmenujte alespoň 4 specifika – odlišnosti ve slovenském systému vzdělávání nelékařských zdravotnických pracovníků.

4. Co se Vám zdá na slovenském vzdělávacím systému pozitivní a mohlo by pro nás motivací?

5. Jak mohou být v současné době využity ošetrovatelské modely Lainingerové a Giger- Davidhazer v ošetrovatelské praxi?

PRACOVNÍ LIST Č. 2 – OSNOVA ROZHOVU S NEMOCNÝM

Doba pro vypracování: 30 minut

Pokuste se navrhnout osnovu rozhovoru sestry s nemocným – tj. 1. fázi Ošetřovatelského procesu dle ošetřovatelského modelu Giger- Davidhazer.

Při sestavování osnovy se snažte dodržet a zohlednit zásady multikulturního ošetřovatelství.

Pro přehlednost můžete pro zapisování využít tabulku s jednotlivými doménami dle NANDA Taxonomie II.

Domény	Navržené otázky pro rozhovor
1. Podpora zdraví	
2. Výživa	
3. Vylučování a výměna	
4. Aktivita - odpočinek	
5. Vnímání - poznávání	
6. Vnímání sebe sama	
7. Vztahy	
8. Sexualita	
9. Zvládání zátěže – odolnost vůči stresu	
10. Životní principy	
11. Bezpečnost - ochrana	
12. Komfort	
13. Růst/vývoj	

ZÁVĚR:

Studenti a žáci porozumí vývoji ošetrovatelského vzdělávání v obou zemích, zejména nutnosti změn ve vzdělávání sester a porodních asistentek v souvislosti se vstupem do EU. Dokážou najít společné prvky v obou vzdělávacích soustavách i některé odlišnosti, které je mohou motivovat k dalšímu vzdělávání v této problematice. Získají přehled o základních ošetrovatelských modelech multikulturního ošetrovatelství a dokážou vystihnout jejich základní principy. U jednotlivých ošetrovatelských modelů popíše základní pojmy oboru, koncepci modelu a dokážou zdůvodnit využití modelu v ošetrovatelské praxi u jednotlivých skupin pacientů-klientů. Zaměří se na propojení jednotlivých ošetrovatelských modelů se základní metodou ošetrovatelství – ošetrovatelským procesem. Aplikuje teoretické poznatky základních tezí ošetrovatelských modelů do současné ošetrovatelské praxe.

POUŽITÉ ZDROJE:

ARCHALOUSOVÁ, A. *Přehled vybraných ošetrovatelských modelů*. Hradec Králové: Nucleus, 2003. ISBN 80-86225-33-X.

FARKAŠOVÁ, D. *Ošetrovatelství – teorie*. Martin: Osveta, 2006. ISBN 80-8063-2227

FELZMANNOVÁ, R. *Zdravotnické školství 2004 a 2017: SZŠ a VOŠZ Plzeň*, Interní materiály, 2017.

JAROŠOVÁ, Darja. *Teorie moderního ošetrovatelství*. Praha : ISV nakladatelství, 2000. ISBN 80-85866-55-2.

JAROŠOVÁ, Darja. *Vybrané ošetrovatelské modely a teorie*. Ostrava : Ostravská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2003. ISBN 80-7042-339-0.

KOZIEROVÁ, B., ERBOVÁ, G., OLIVIEROVÁ, R. *Ošetrovatelství I., II.*, Martin: Osveta, 1995, ISBN 80-217-0528-0.

MUSILOVÁ, M. a kol. *Vybrané kapitoly z ošetrovatelstva*. Martin: Osveta, 1993, ISBN 80-217-0573-6.

PAVLÍKOVÁ, S. *Modely ošetrovatelství v kostce*. Praha: Grada Publishing, 2006. ISBN 80-247-1211-3

PLEVOVÁ, I. a kol. *Ošetrovatelství I*. Praha: Grada Publishing, 2011. ISBN 978-80-247-3557-3

SEDLÁKOVÁ, G., KALÁTOVÁ, D a kol. *Vybrané ošetrovatelské modely a týrané dítě*. Praha: Triton, 2010, ISBN 978-807387-412-4.

ŽIAKOVÁ, K., JAROŠOVÁ, D., ČÁP, J. *Ošetrovatelství – konceptuální modely a teorie*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2005, ISBN 80 -7368-068-8

História školy. In: [online]. SZŠ Lipovský Mikuláš [cit. 2018-15-01]. Dostupné z: <http://szslm.edupage.org/about/>

História školy. In: [online]. SZŠ Lúčenec [cit. 2018-15-01]. Dostupné z: http://szslucnalc.sk/?page_id=20

Listy histórie. In: [online]. SZŠ Prešov [cit. 2018-15-01]. Dostupné z: <http://www.szspo.sk/public/media/files/Listy%20hist%C3%B3rie%202016%20SZ%C5%A0.pd>

Vzdělávanie zdravotníckych pracovníkov v Slovenskej republike In.: [online]. Bratislava MZ SR , 2006 [cit. 2018-15-01]. Dostupné z:

http://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0ahUKEwikz_60mObXAhUCB8AKHYWZBkAQFggUAA&url=http%3A%2F%2Fwww.health.gov.sk%2FZdroje%3F%2FSources%2Fvzdelavanie%2Fvzdelavanie_zdravotnickych_pracovnikov_v_SR.pdf&usq=AOvVaw2AhdjYKwk6qCD6kyx_IowO

Použité ikony

literatura

ověření znalostí

otázky

úkol

Projekt je financován za podpory Evropské komise. Tato publikace prezentuje pouze názory autora a Evropská komise nenes odpovědnost za užití informací zde uvedených.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

